

MENTOR

LIST ZA SREDNJE-
ŠOLSKO DIJAŠTVO

St. 7. ::: Letnik III.

Urejuje
dr. Anton Breznik

Za leto 1910/1911

Vsebina.

Silvester. (F. S. Finžgar.) (Dalje)	145
Homer in njegova pesem. (Dr. J. Gnidovec.) (Dalje)	148
Črna lisca. (Prof. Fr. Pengov.) (Dalje)	150
Radovan. (Zaloigra v štirih dejanjih.) (Josip Logar.) (Dalje)	155
Zanimivosti iz našega štetja. (Dr. A. Breznik.) (Konec)	157
Literarni pogovori. (Prof. L. Arh.) (Dalje)	160
Zrak. (Prof. dr. Anton Ratajec.) (Konec)	164
Drobiž: Rešitev ugank v 6. številki Mentorja. — Rešitev risarskih ugank zadnje številke. — Uganki. — Uganka za risarje. — Zgodovinske anekdote. — Kratka zgodovina esperanta. — Naše slike	166

IVAN SEUNIG

Ljubljana, Stari trg 7.
Trgovina z usnjem. Izvoz na drobno in debelo.

Lepa prilžnostna darila. Največja in najbogatejša tvorniška zaloga.

Dobra in poceni se kupi le pri meni, kar je obče znano. — Ure budilke od 8 K naprej; nikelnaste luge zlati ure od 4 K naprej; srebrne cil-reno, trg od 7 K naprej; srebrne zlati-rem, ure od 10 K naprej; diamantni prstan od 12 K naprej; briljantni prstan od 30 K naprej. — Lipe nevsil v kina- in pravem srebru po različnih cenah. Paroizaje mosi ozaki s kolektarjem tudi po pošti zastoni. — Stigrajski livalni stroji od 90 K naprej, tudi za pletenje (pauk izreplacen).

Fr. Čuden, trgovec in urar v Ljubljani.

Fr. P. Zajec, izprašani optik, Ljubljana, Stari trg 26

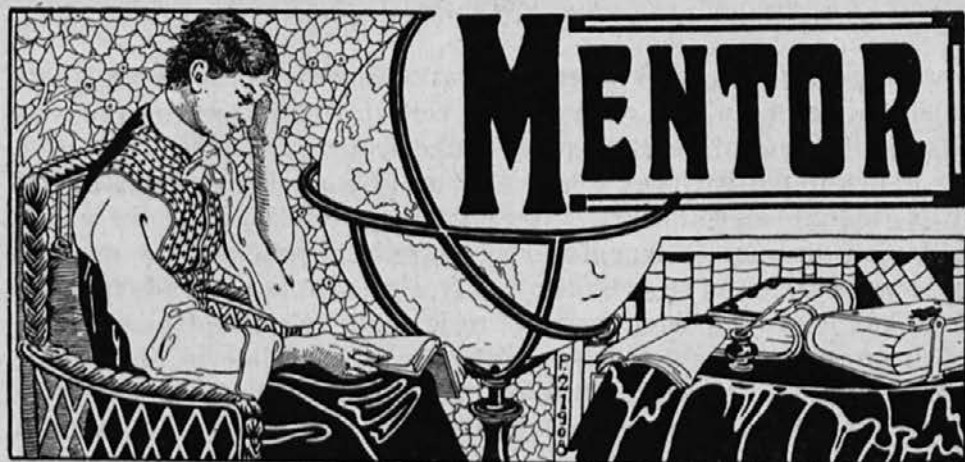
priporoča svoj dobro urejeni optični zavod kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipalcev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila očal, ščipalcev itd. izvršuje dobro in ceno!

KREGAR & SELJAK.

Kupujte edino „SAVA“-kremo v korisi obmejnim Slovencem.

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne vsakega meseca in stane za dijake dve kroni, za druge naročnike štiri krone na leto.

Tisk „Katoliške Tiskarne“ v Ljubljani.

Letnik III.

List za srednješolsko dijaštvo.

Štev. 7.

F. S. Finžgar.

Silvester.

(Dalje.)

Ko se je Silvester prebudil iz globokega sna, v katerem so begale viharne sanje preko njegovega spomina, je brlela pod stropom motna lučka in megleno, bolj s strahovi kakor pa z lučjo polnila zoperno sobo zapora. V hipu si Silvester ni bil svest, kje je pravzaprav. Že je napel mišice, da bi se dvignil na ležišču, ko je začul glas enooklega sostanovavca. Razklan in oduren glas, dasi ga je slišal samo enkrat, se mu je zagrizel s toliko boleščjo v spomin, da bi ga spoznal še čez dolgo vrsto let. Po Silvestru je zagomezelo strahu in studa, mišice so v bojazni odnehale in ubogi fant je obležal na slamnici, celo oko je na pol zaklopil, da bi ga ne zapazili.

Krog težke mize so sloneli kaznjenci. Nerodno in sirovo so bili zleknjeni ob mizi, glave oprte na komolce in vsi zaverovani v obraz enooklega, ki je pa tiščal grozno lice med tesno stisnjene koščene pesti, da je gledal izza tega okvira kakor bi sam satan poiskal spačeno človeško lice in bi skozi to iz pekla pogledal na svet.

Ko je pripovedoval enooki, se ni genil ne z roko, ne z životom. Edino njegovo strašno oko je žarelo kljub slabi lučki, kakor bi odsvit samega pekla lesketal v njem. Obronki na čelu so pa bili kakor črni pečati za njegovo dušo.

Spočetka Silvester ni razumel pogovora. Dedec je govoril tiho zaradi paznika menda, ki je pa gotovo spal na svoji klopi in se je ubogo malo menil, kaj se godi tamkaj, kjer bi moralo paziti njegovo oko. Posamezne besede so se naglašale sikaje, presledkoma, kakor bi jih izgovarjala kača. Tudi pritajen, šumeč smeh poslušajoče trojice je motil smisel pogovora. Polagoma se je pa Silvestru uho navadilo

sikajočega šepeta, začel je razumevati. Enooki je razodeval svoje najslavnejše dejanje — grozen rop v cerkvi. Dokler je pripovedoval, kako je mnogo dni hodil na prežo, kako se s težavo prikril v cerkvi, ker je nekdo potipal prav v kot, kjer je tičal, preden so se zaklenila vrata, in nato opisal slast, katera ga je prevzela, ko je bil varno zaklenjen, da more v lepem miru izvršiti svoj posel — dokler je to pripovedoval, dotlej se je budilo v Silvestru zanimanje, radovednost. Toda kar je prišlo poslej na vrsto, to je vzburilo v mladem srcu kri, leden mraz se je razlil po vseh udih, žile so zastajale in niso mogle utripati, odrekal je celo posluš, po ušesih je bobnelo in oči so videle samo oko rdeče podpluto, kakor s plameni ograjeno in nad njim krvave podplutbe starih brazgotin, kakor rogovi. Ta grozna bogokletstva, ta strašna bogoskrunstva so padala na dušo Silvestrovo kot teža vesoljnega sveta in ga pritisnila v toliko groznico, da se je brezvestno roka genila in začela iskati po žepu za molkom in iz prsi mu je zaječal vzdih ledene groze.

V hipu je enooki obmolknil in dvignil glavo izza koščenega okvirja. Tedaj je Silvestrova roka že dvignila v brambo orožje, ki mu ga je mati s solzami blagosloвила in dala na pot.

Kakor je bilo v sobi mračno in je zlobni dedec imel eno samo oko, je vendar opazil Silvestrovo kretnjo. Od mize je skočil do ležišča in zgrabil za roko, ki je držala molek.

»Kaj sanjaš, fante? Misliš, da te mati pestuje?«

»Ne sanjam,« je jecljal Silvester, »ne sanjam, molil bom.«

Tedaj se je sivobradec zakrohotal iz polnih prs, da je votlo zadonelo ob sivih stenah.

»Molil? Ha, ha, ha, molil? Ta je lepa! Najprej krasti, potem pa moliti, da ti bo Bog odpustil, kaj ne?«

»Odpustil mi bo, gotovo mi bo, ker se bom poboljšal!«

»Poboljšal? Nikdar! Ti še ne veš, da si zaznamovan! Če bi ti Bog stokrat odpustil, ti nič ne pomaga, ker ti ljudje ne bodo nikdar več odpustili. S tem dnem, ko te je prijel naš 'angel varih' in te lepo zvezal, s tem dnem se ti je za večne čase pritisnil na čelo pečat, katerega ne boš zbrisal nikoli več. S teboj pojde na vse kraje in na vse službe in na vsa pota tvojega življenja. Kamorkoli boš potrkal, kamorkoli boš stopil, povsodi se bo glasilo: Tat, tat, tat! Zato pa proč s to-le rečjo!«

Enooki je potegnil iz roke Silvestru molek in ga nesel na mizo. Silvester je planil z ležišča za njim in mu hotel iztrgati spomin na mater. Toda vsi so se strnili v gosto gručo in niso pustili jokajočega fanta medse. Enooki je pa naglo raztrgal molek; jagode so se vsule po tleh, Silvester je zajokal glasneje, pa njegova žalost je rodila samo porogo in zasmeh.

Zdvojen in strt se je vrnil na slamnico, sedel in skril obličje v dlani, izpod prstov so mu pa kapale goste solze.

Enooki pri mizi pa je velel zbrati jagode in nato razsodil veselo:

»Poglejte, kako smo iskali denarja za igro! Sedaj ga imamo! Razdelimo jagode in takoj zaigramo!«

Ko so se točile jagode, blagoslovljene od Boga in od materinih solz, po mizi med prsti igravcev, so kapale jagode britke boli po licih Silvestrovih.

Silvester

Ko so se naigrali, so polagoma plegli. Nekdo je zastrl luč z umazanim papirjem, da je po sobi zavladal temen mrak. Tudi Silvester je zlezal pod odejo, se zagrnil čez glavo in iskal miru ubogi duši, ki je vsa zbegana blodila po neznanih potih in se ustavila doma pri materi, katero je prosil iskreno odpuščanja. Kmalu je razkavo hreščanje — celo spanec je razodeval divjo naravo teh ljudi —

zavladalo po sobi in Silvester se je veselil, ker se mu je zdelo, kakor bi bil nenadoma zopet sam.

Toda zmotil se je. Po prstih se je prikradla do njegovega ležišča mračna senca. Eden izmed četvorice, najmlajši, se je prikradel do njega in se tiho stisnil k njemu.

»Nič se ne boj, fantiček,« je pričel sladko. »Enooki je hudobec, mi drugi nismo taki. Vidiš, jaz te imam prav rad in sem hud nanj.«

Silvestru je radosti zaplulo srce in skoro bi bil objel sočutnega tovariša. Toda kmalu je tovariš dokazal, da je kača.

Zakaj angel varih se je obrnil žalosten stran od njega.

Silvester je po tej povesti pomolčal v dolgem presledku. Nato pa je privzdignil resaste, sive obrvi in razsodil:

»Gospod, tako-le pravim: Če bi samega angela zaprl v tako šolo, stavim, da se iz nje vrne — satan!« (Dalje.)

Dr. J. Gnidovec:

Homer in njegova pesem.

(Dalje.)

Prvi in drugi spev Iliade imenujemo lahko uverturo cele pesnitve. Pesnik nam kaže kakor v panorami prizor za prizorom, sliko za sliko; s tretjim spevom pa se prične razvijati dejanje.

Že analiza prvih dveh spevov nam kaže v obilni meri nedosežno pesnikovo umetnost; kakšno bogastvo pesniške lepote je šele v celi pesnitvi! S krasnimi prilikami iz narave je združil in obsegel pesnik celo naravo v velikanski časovni in svetovni sliki: nebo in zemljo, bogove in junake, kralje in bojevnike, starce in otroke, viharna zborovanja in tihe rodbinske prizore, krvave boje in mirno delo umetnikov, vse je združil pesnik v celotno in enotno sliko čudovite raznoterosti. Govorniki so našli lahko pri Homerju zglede vsake vrste govorov, pesniki vse variacije pesniške ubranosti, umetniki najbogatejšo zalogo plastičnih in slikovitih podob v nedosežni lepoti. In kakšna umetnost v slikanju značajev! O tem smo že nekoliko govorili; dostavimo tukaj le še nekaj. Ker nam tretji spev govori o Paridu, bi pričakovali, da se nam ta nesrečni junak že tu pokaže v popolni luči. Toda ne tako; Homer riše in slika polagoma, dejal bi, kakor nanese ugodna prilika. Po prvem prizoru sodeč bi lahko imeli Parida za plašljivca; ali bolj natanko se nam slika šele v 6. knjigi. Ni plašljiv, ni brez junaške sile, a za boj ni niti rojen, niti vzgojen. Zanj je vojna šport. Čast, domovina, godba, umetnost, vse to je zanj enake vrednosti. Svet eksistira zanj samo v toliko, kolikor njega zanima. Ko ga Helena s prijaznimi besedami — ker ve, da s trdimi pri njem nič ne opravi — privede do tega, da se odloči vrniti se v boj, bi človek mislil, da bo hitro zgrabil za orožje ter se podal med

sovražnike. A diletant v umetnosti preiskuje kos za kosom, katero orožje je lepše. Kakor mu je že v navadi, mirno posluša Hektorjevo očitiranje in mu ne ugovarja. »Počakaj za trenotek, da si naberem orožje,« pravi svojemu bratu, pa takoj se premisli: »Ali pa pojdi naprej, kmalu pridem za teboj.«

Dasi je pesnik v drugem spevu mnogo govoril o Agamemnonu, ga vendar šele v tretjem spevu natančneje karakterizira, dočim nastopa preje samo kot delujoča oseba.

Pa kakšno sredstvo je pesnik uporabil? Agamemnonova slika nam stopi pred oči, ko se stari Priam o njem razgovarja s Heleno.

Priamova slika pa je dovršena šele v 24. spevu. Tudi Hektorjev značaj je popoln šele ob koncu Iliade. Homer ne ponavlja po nepotrebnem, kar je povedal v oris kakega značaja; polagoma dodaja nove poteze in ob ugodnem trenutku nam postavi pred oči celega junaka.

Oglejmo si pesnikovo umetnost še v nekem drugem oziru.

Da se bo Ahilej zopet udeležil boja, skoraj za gotovo pričakujemo, ali po drugi strani se nam zdi nemogoče. Le skrajna sila more prignati Grke do tega, da se bodo pred njim ponižali. Pesnikova naloga je pokazati, kako da se bliža ta trenotek. Pesnik pošilja v boj najhrabrejše Grke in vsakega opremi s toliko močjo in silo, da bi se skoraj moglo misliti: našel se je mož, ki bo nadomestil Ahileja. Do trenutka, ko stoji Agamemnon proseč pred Ahilejem, doseže dejanje tolik višek, da se nam zdi, da se je to moralo zgoditi. To notranjo nujno zvezo je povzročil Homer s čudovito umetnostjo. Ne da bi se Ahilej dejansko udeleževal boja, ga vendar čutimo kot odločujočo glavno osebo. Pesnik v nas z nekaterimi kakor brez posebnega vzroka vmes vpletenimi stihii ohranjuje spomin na Ahileja in na krivico, ki se mu je zgodila. Tako je skoro do polovice Iliade; nekako v sredi pa se pokaže očitvidno, da je razvoj pesnitve popolnoma odvisen od tega, kaj sodi in pravi Ahilej, kaj bo Ahilej počel. Na koncu pesnitve bi se moglo pričakovati, da nam bo pesnik še o Ahilejevi usodi kaj povedal. Toda v tej omejitvi se posebno kaže pesnikov umetnost, da preneha s karakteriziranjem delujočih oseb, ko jih pripeljal do najvišje stopinje njihovega notranjega bitja in žitja. Ti junaki v resnici še dožive, je v umetniškem oziru brezpome

Zunanji završek Iliade je Hektorjeva smrt, ne Ahilejev ne pogin Troje. Arhitektura cele pesnitve zahteva za svoj dogodek, ki pa že nekako obsega Ahilejev in Trojin pade

Ako nam je hotel pesnik predstaviti celo vrsto dogodkov, ki so povezani s Hektorjevo smrti, bi bil lahko to storil na ta način, da bi petljaji prikazovali samo s stališča Grkov in bi služili junaki in trojanske razmere le za ozadje. Toda pesnik i širši pogled. Trojancem odkaže tako ulogo, da zavzemaj sebnost stališče. S tem dvojnimi stališčem je pa dana pesni

nost, da more izpreminjati pozorišče: zdaj nas postavi med Grke, zdaj med Trojance, tako da so enkrat Grki nasprotniki Trojancev, drugič zopet Trojanci nasprotniki Grkov. Ravnokar smo gledali z grškega tabora na trojansko ozidje, kmalu nato pa gledamo s trojanske višave v grški tabor. Trojanci in Grki so nam blizu ali daleč, kakor in kamor nas hoče pesnik postaviti.

Z občudovanja vredno umetnostjo uporablja pesnik tudi zunanjo pesniško tehniko, da spaja usodo Grkov z Ahilejevo, usodo Trojancev pa s Hektorjevo. Za glavnega trojanskega junaka je največje važnosti, ako se Ahilej ne udeležuje boja. Dokler se Ahilej srdi, je Hektor močnejši od vseh Grkov; ko se pa Ahilej vrne v boj, pade Hektor, z njim pa tudi Ilion. Tu pa zopet lahko občudujemo, kako pesnik spaja in sklepa posamezne dogodke. Hektor mora biti junak, ki premaga Patrokla ter povzroči, da se Ahilej udeleži boja, pa premaga njega in posredno tudi Ilion. Že iz te zveze se kaže, kako je trojanski element podrejen grškemu in služi v ta namen, da se Grki pokažejo v tem jasnejši luči. Šele Hektorjeva smrt omogoči završek Iliade, ki je v tem, da divje besni Ahilej premaga samega sebe v občevanju z očetom ubitega Hektorja. Da se Ahilej povzpne do viška človeškega čuvstva, do usmiljenja, je večjega pomena, kakor da je Hektor padel v izvrševanju svojega poklica za domovino.

Dasi je pesnik poleg grških junakov naslikal tudi mnogo trojanskih junakov, je vendar Iliada kot celotna pesnitev živ slavospev helenskega duševnega življenja, helenske kulture v čudovito lepih slikah. Tukaj nastopi helenski narod prvikrat zedinjen, v mladeniški moči; opisuje nam njegovo delovanje in trpljenje, njegove boje, po katerih se je v dobi prvega razvoja povzpел do moči in slave vladajočega kulturnega naroda. (Dalje)

Prof. Fr. Pengov:

Črna lisca.

(Dalje.)

V lepih dnevih je morala naša lisca nekoč vsled suše zapustiti svoje jezerce in se preseliti v par sto korakov oddaljeno močvar. Tam, kjer je bilo prej suhem je prizadela družinici več truda in skrbi, nego Izraelci pri prehodu čez Rdeče morje. Trebalo je iti preko savave, porastle v savavi travo, ki je zapirala mladini pot kot bambusovo trsje. Z enim drugim je morala mati paziti na svoje ljubčke, z drugim pa imeti na očeh vesoljno obzorje, zakaj kateri pes ali lisica, podlasica ali volouška ali skobec bi pustil, da gre mimo njih tak okusen svetel svet je bil naši družinici ali sovražen ali vsaj neprijazen. Ko so prišli v bližino goščave, ki jim je ponujala prijazno zavetje, kar se prikaže velik skobec, leteč nizko pri tleh.

»Skvit!«, se je oglasila mati in male stvarce so se potuhnile ploščnato na zemljo, da jih tudi bistro oko ni več moglo ločiti od preperelega črnega lesa in suhega listja; čudom se je čudil stari klativitez, kam da se je udrl zaželjeni prigrizek. Praznih krempljev je odplul naprej.

Kdo naših mladih znancev ne pozna legijonov sovražnikov, ki zalezujejo nežno življenje neoborožene ptičice že v njeni detinski srajčici iz puha in mahu?

Iz višav zre po sočnem mesu pohlepni krokar in vrana, sraka in šoja, časih tudi pustovka in kanja, da pristne roparske svojati niti v misel ne jemljem; na tleh pa med kamenjem in grmovjem in

Vierwaldstättsko jezero.

po drevju žeja istotako brez pardona po krvi komaj izvaljenih kečkov krvoločno podlasico in hermelina, originalno vonjavega dehorja in lepe kune.

Vzpričo toliko nevarnosti na pragu tičjega življenja ti bo gotovo, prirodoslovski prijatelj, v veliko veselje, ako me spremiš nekoliko na čudovitem potu narave, čem reči, pri raziskavanju neiznajdljive božje modrosti, ki se kaže v neizpremenljivih in vendar tako praktičnih naravnih zakonih, po katerih pripravlja Stvarnik posamezne vrste mladih bitij za nevarnosti polno življenje.

Vse ptičice se izležejo iz jajca. Toda že davno poprej so, četudi še zaprte v temni lupini, polne življenja. Prvo njihovo delo je, da

prekljujejo z apneno grbico na kljunčku trhleno svojo ječo in se osvobodijo. Komu ne pride tu na misel demantno rezilo steklarjevo?

V trenutku, ko se razpoči apneni grobek, stopi ptica kot prerोजना Nikodema v pravcato življenje. Toda čudno! Četudi so bile vse izvaljene v dveh, treh, tudi štirih tednih, da celo pri enako dolgem valjenju kot ga imata n. pr. golob in črna liska, namreč tri tedne: kako velikanska je razlika v razvoju izleglih mladičev!

Gotovo si se čutil svoje dni s srčnim veseljem in ponosom gospodarja para grulečih golobcev na strehi. Kako rad si jih gledal, po celo uro, in jim trosil najboljšega zrnja. Pa če si šel po prstih ogledavat mladičke, kaj si ugledal? Nič drugega nego par brezlikih kep mesa v gostem belem puhu in te kepe niso znale drugega, kot na stežaj odpirati kljune ter čivkati, sicer pa so se komaj premikale z mesta; liske pa smo videli nastopati koj v prvih uricah življenje s toliko samozavestjo, kot bi se bile gibale že mesece na parketu popolnoma neznane jim zemlje.

Ta nenavadna razlika med goliči in mahovci v razvoju iz jajec je v najtesnejši zvezi z življenjem ptic v prvih tednih na božjem svetu. Vse je preračunjeno in urejeno z najbolj praktično previdnostjo. -- Oglejmo si obe gorenji skupini malo поближе! — K mahovcem prištevamo vse ptice, ki jim je tekla zibelka nizko pri tleh, pred vsem kure in razne obvodne in močvirske ptice, kakor so: divji petelin in rušavec, gozdni jereb, kotorna, belka, domača puta, poljska jerebica in prepelica, ogrska droplja, morska sraka, ki se sladka z ostrigami (Austernfischer), priba, deževnik, sloka in kozica, prodnik in martinc (Wasserläufer), race in druge povodne ptice. Najmlajšemu zoologu popolnoma jasna mora biti trditev: V isti meri, v kateri so bila prsteno in listnorjava jajca vsled svoje harmonije z zibelko in njeno okolico zavarovana v odprtem, trdnem gnezdu, v isti meri bi bilo to gnezdo pogibelj za mlado, a tako srebrnoživo in veselo kri mahovcev. Vsi so rojeni tekači za dirke. Kako ročno tekajo piščanci za kokljo, kako točno in razumno poslušajo in izpolnijo vsak njen poziv, ki jih vabi na tečnega črviča ali svari pred nevarnostjo. Brez dolgega modrovanja kavsajo in kljujejo za drobtinico, ki so jo opazili in pri preteči nevarnosti se ti skrije mali kozmopolit v prvo globelico, ki se mu ponudi. Z eno besedo, obnašajo se že prvi dan, kot bi bili že davno preštudirali kakega »Urbanusa«, ki jim kaže, kako se je vesti takim parvenijem. Mlade pustovke za strešino čepijo še dolgo nerodno v gnezdu, ko se je mlada sloka, pišek ali mokožka že davno poslovila od rojstne hiše in pričela življenjski obrt na lasten račun.

Pred vsem potrebuje mladi mahovček krepkih bedrec, ako hoče dohajati brzonogo starko, pa tudi toplega kožuščka, da more kljubovati dežju in viharjem. Za oboje je preskrbljeno in to že v jajcu med valitvijo, ko vendar še ni na programu nerojenčevem nobene dolge hoje in tople obleke.

Da najdejo dolgi kraki močvirnikov dovolj prostora v jajcu, na to se je bilo treba ozirati že pri (konstrukciji) ustroju jajčne lupine. Jajca mahovcev so razmerno jako velika. Spominjam le na okusna, zelenkasta jajca vivkova ali na deževnikova (*Charadrius auratus*), ki so kljub majhni telesnosti teh ptic velika v primeri z zelo majhnimi jajčeci vranov, čapelj ali golobov, ki so sami na sebi velike ptice. Že v temni lupini je avtomobilno kolesje mahovcev urejeno tako, da vpoštevava v globokem razumevanju okolnosti bodoče stanovišče in njegove zahteve pri kurah kot noge-brskavke, pri močvirnikih kot hodulje, pri vodnih pticah kot veslavke itd.

In plašček? V popolnem nasprotju z goliči dobi mahovec že v lupini toplo pelerinico iz puha, ki sega s kapuco od glave doli do stegenc in varuje malčka proti vsem neugodam normalne spomladi. — Največja umetnost te mladostne obleke pa je njena čudovita barva.

Ej, ej! si utegne marsikdo misliti, kako bi moglo neki to biti posebne važnosti! Saj so vendar vsi mladički te baže tako neznatni po barvi, tako zamolkli in peščenožolti, tako pusto listnorjavi, lišajnosivi in glinastorumeni ter pegasti!

Da, da, to je resnica! V mahasti obleki ne najdeš z lučjo pri belem dnevu nobene svetle, še manj pa prežive in vekave barve. A to je ravno višek umetnije, to je mojstrstvo čopiča in palette, da posnemajo mahovci v svojem razmazanem zalitem koloritu natančno in zvesto glavne tone svojega bivališča ali kakor pravijo slikarji, da zadenejo do pičice natančno »lokalni ton«.

Če ti je dal, dragi moj, Bog kaj talenta Potterjevega, Melhijor Hondekötterjevega ali Süpdersovega, slovityh slikarjev živalskega sveta, potem poskusi, prosim te, in naslikaj mladega vivka, ki si ga srečal zadnjič na ljubljanskem močvirju! Petdeset cekinov na roko, ako mi zadeneš njegov sivoblesteči temnorjavkasti kožušček v lokalnem, ostro izraženem tonu njegove domovine in se ti posreči tudi pravilno stopnjevanje barev!

Razen varstva, ki ga daje mnogim mladim pticam harmonija barev, pa je podelil Stvarnik mahovcem tudi mojstrsko izurjenost, s katero se znajo skrivati na tleh. Kdor ni še tega poskusil pri mladem škurhu, deževniku ali vivku, bo komaj verjel, kako rafinirano znajo taki komaj deset ur stari novinci izrabiti teren, bodisi luknjo v tleh, ali sled konjske podkve. Komaj zapreti nevarnost pred vohljajočim psom ali pred fantalinom, ki stika za gnezdi; komaj se je prikazala roparska ptica, že so se stisnili mahovčki na prvi starkini klic v bližnjo vglobino.

Ti in prijatelj sta ravnokar še videla mlado pribico, ki se je ravno tam-le potuhnila. Pa ničesar ni več opaziti razen vresja, sivega peska, belkastega lišaja in nekaj kremenčevega kamenja. Kvečjemu opaziš še na onemle kraju okroglo, trohnečo glivo, ki jo pa

že čez in čez prerašča plesnobni micelij. Kaj ti je storiti? Stegni urno, pa tiho, roko po gnjijoči gobi in v njej začutiš trepetajoče srce mladega, toplega vivka! Mlada, s puhom porastla priba je ona plesnjiva gliva! Glej, celo tvoje sokolje oko te je za enkrat premotilo! — Pa vrni trepeči sirotici njeno prostost in goljavi njenega vivka! V trenutku ga ni nikjer.

Dokler se morejo rešiti mahovci v največji nevarnosti na drug način, n. pr. s tem, da se poskrijejo v rjavo listje, kot rumenkaste, kostanjevopisane gozdne kure, ali da se zateko med zelišča, kakor rumeni, pa rjavo pikčasti mladički poljskih kur, ali s tem, da zbeže v rjasto, zamrlo ločje, kakor bobnarica (plazka, bukač) in črno trsje, kot n. pr. črnovolnata družina naše črne liske, vodne putke in tuka-lice — toliko časa nimajo plesnju podobnega mahu. Čim bolj žalostna in sovražnikom izpostavljena je pokrajina, toliko daljši, finejši, plesnji podobnejši je mah mladih ptic.

Tako ume Modrost obvarovati in ohraniti svoje nezmožne stvarice tudi v najtežavnejših okoliščinah.

Ker se znaš, prijazni vivek, že od mladih nog vesti tako hladnokrvno, tako tiho in mirno pred sovražnikom, ker varaš z mnogimi tovariši tako genialno, tako neprekosljivo s svojo plesnobno maškardo celo najhujše zalezovavce, zato zri le zaupno tudi v bodoče nasproti nevarnosti polnim dnevom življenja!

Tudi nezmožne žuželke imajo v »posnemanju« (mimikry) močno varstveno orožje. Francoz Michelet pravi: Nahajajo se žuželke, ki hočejo menda reči: »Igramo se vesoljno naravo in predstavljamo bitje, kakršno si le izmisliš! Hočeš listje? Vzemi le v roko zeleno bogomoljko (*Mantis religiosa*) ali rjavi živi list (*Phyllium siccifolium*), lepo *Kallima paralecta* (metulj) ali naš beli — *C* (*Vanessa C-album*).

Želiš morda suhega dračja za v peč? Tudi tega se ne manjka, zlasti ne v tropičnih krajih, kjer je solnce izsušilo razne suhe prote in strahotne kobilice à la *Bacillus Rossi*, *Phasma gigas*, *Phasma calamus* in mnogo drugih.

Kdo bi imel do četrta metra dolgo suho mladiko, z mahom porastlo vejo za — živo stvar? In vendar je tako pri *Ceroxylus laceratus*!

Še druge nedolžne živalice iz rodu hexapodov se zavarujejo pred sovražniki na ta način, da si odenejo podobo, velikost in barvo, da celo gestikulacijo živali, ki pikajo, grizejo in bodejo in se jih zato vse boji.

Tako imamo metulje steklokrilce (*Sesia*), ki so skoroda brez lusek; a prozorna krila posnemajo po obliki in barvi prav natančno ona, ki jih nosijo ose, sršeni, obadi in drugi taki nepridipravi. Tudi njihov zadek (abdomen) in ostali trup je po osino lepo žoltočrno obročkast. Celu tipalnice in nožice posnemajo vespide. Stavim, da

ti ubeži celo junak, ki ne pozna teh fines, ako mu pomoliš pred nos živega čebelarja (*Sesia apiformis*), ki si ga mirno pobral raz topolovo deblo.

Nekaj podobnega imamo pri naših kozličkih ali roginih. Nobena ptica ne pokusi slokastega jarca in njegovih sorodnikov (*Clytus arcuatus*, *detritus* etc)! — Izborna maska — zanje varstvo!

(Dalje.)

Josip Logar:

Radovan.

Zaloigra v štirih dejanjih. — Slika iz kmetiških uporov v 16. stoletju.

(Dalje.)

8. prizor. Prejšnji. Graščak, oskrbnik.

Graščak. Kaj vi tu, — in ta-le?

Željko. Premilostni naš gospod, nekaj važnega bi vam rad povedal.

Graščak. Ti meni nekaj važnega?

Željko. Premilostni, prežlahtni gospod. Vaši podložniki so nezadovoljni — — —

Graščak. Ha ti pes — torej so tebe poslali! Oni se več ne upa priti s takimi stvarmi pred me. Oskrbnik. s pasjim bičem mi ga izženi iz gradu, pse nadraži nanj pri vratih, v temnico s kmetom! Spravite mi ga z gradu, da mi ne zasmradi prostorov mojega bivališča. Vi pa imejte zunaj svoje šale s to golaznijo!

Željko. Ah, premilostni gospod — —

Oskrbnik. Ti še ne nehaš? (Ga zapodi navidez surovo, a skrivaj mu reče, naj zunaj počaka.)

Graščak. Na oskrbnika počakajte zunaj! (Vojakom da z roko znamenje, naj gredo.)

Oskrbnik. Milostivi gospod! Stvar bi vam rad odkril, ki jo že dlje časa opažam.

Graščak. Hitro!

Oskrbnik. Prevelika dobrota ni za nizko svojat. Dokler ste se sami utegnili bolj pečati z nadzorstvom, je bilo vse mirno. Pa gospa so zelo dobrega srca in vpričo njih ni na mestu moja strogost. Ljudstvo se je pa razvadilo.

Graščak. In misliš, da jim ne morem več teh razvad z bičem pregnati? Koliko je bilo danes kaznovanih?

Oskrbnik. Milostni gospod, štiri ženske sem vrgel v temnico, ker so se po pol ure zadržale pri otrocih doma. Dve uri so nam dela zamudile. Možje so se prišli pritožiti, pa sem jih dal vpričo žen preteptati. A to ne zadošča. Milostni gospod, pripravljajo se na upor.

Graščak. Oskrbnik, ali se ti meša? Pokaži sem svojo glavo! Ha, ha! Ti gavrani, ki ne smejo in si ne upajo brez mojega dovo-

Ijenja niti kihniti, naj bi se kar namah uprli. Oskrbnik, ti nisi še dolgo na mojem gradu, zato pa tako blebetaš. Čuj, oskrbnik — naj se vsa sodrga postavi z nabitimi puškami in meri na te — pa reci samo gospod graščak gredo: odmah jim popadajo puške iz rok.

Oskrbnik. Milostni gospod! Vi prav dobro poznate te ljudi, Vi imate izkušnjo.

Graščak. No, bi še kaj rad?

Oskrbnik. Ko pa vas ne bo tako dolgo časa, ko ste skoro vsak čas odsotni, smem ravnati za tiste prilike v Vašem duhu, po Vaših navodilih?

Graščak. V mojem duhu, po mojih navodilih, da. Tako je ne boš nikoli zavezil. One lenuhe, ki so se prišli pritoževati, zapri za štiri dni in jih sposti. (Odide.)

9. prizor. Oskrbnik sam.

Imam te, ne uideš mi! In pravijo, da sem jaz pomogel Radvanovi ženi na oni svet. Če sem nji pomogel, potem bom njega in njegovega sina prisilil, da pozabita na oskrbnništvo. Še pomnim, kako sem stal pred graščakinjo kot zgrevan grešnik, in ona mi je pridigovala, hotela vzbuditi stud nad mojo pohotnostjo — haha — grozila mi je, prosila me je — bogovi! Janošev oskrbnik je moral to poslušati zaradi ženskih in od ženske! — Motite se, ki me sodite po zunanjem! Oskrbnik ve, kaj dela. Nisem bil luteranec, ko je bilo treba, in nisem zopet katoličan, dokler je treba? — Pa bi ne bil skesan grešnik, če je tako treba? — Toda gospod sem pa jaz sedaj v gradu. Graščaka bo vzela noč za nekaj časa, ista noč bo pa vzela moja ljuba prijateljica za dlje časa. — He, Albert, Konrad! — Ta dva sta tujca, moja rojaka, zato najbolj zanesljiva. — Albert, Konrad! — Sem, hitro sem! — Vse spi, kaj ti vedo o visokih nakanah in podjetjih! Albert, Konrad! Vendar enkrat.

10. prizor. Oskrbnik, Albert, Konrad.

Oskrbnik. Prijateljca, kako sta se že udomačila med tem ljudstvom?

Albert. S tem ljudstvom ni ravno težko izhajati, gospod oskrbnik.

Oskrbnik. Prav praviš, Albert; človek kmalu spozna njegovo hlapčevsko naravo, njegove zle razvade — potem se ga že lahko prime in drži v pravih mejah. Toda prijateljca, vidva se mi zdita žejna, danes je bila neznosna vročina; pa lačna sta, gotovo tudi, saj je pa tudi že čas. Kar tjakajle stopimo! Vesta, jaz se ne morem zdržati, pa naj imam še tako važne in mnogoštevilne posle, da ne bi stopil od časa do časa med svoje rojake. Kri ni voda. Sem vsaj lahko domač z domačimi. Tu pa nisi nikdar gotov, če te kje kaj ne zadene. Hm — pa jim še branimo mejo! Naše domovine Turek ne doseže, kajneda, prijateljca.

Albert. Enkrat mi je umreti — ali doma, ali na tujem; to ni moja reč.

Konrad. Kdor me plača za dobro reč, pa grem. Turek je pa neverec, sovražnik za Nemca ali pa za Slovana. Zakaj ne bi segel za meč, ko so pa ti na meji toliko trpeli? Veste, gospod oskrbnik, da sem jaz cesar, bi jaz enkrat takole zapovedal: vi, ki ste na turški meji in vedno trpite od teh nevercev, — in vi, ki ste za hrbti teh nesrečnežev vedno na varnem — zamenjajte zemljo za toliko časa, da se eni oddahnejo, drugi pa tudi skusijo, kako sladko je za domovino trpeti in umreti. Kdo bo vedno enega konja jahal noč in dan, drugega pa razvajal v lenobi? Kdo bi se dal tepsti samo po eni strani, drugo pa bi skrbno varoval? Vidite, tako jaz mislim, gospod oskrbnik.

Oskrbnik. Prijatelj; pri moji veri, ti ne misliš preslabo.

Konrad. In jaz še nekaj mislim. Saj je bilo pri nas ravnotako. Suho ovco derejo — tolsto pa rede; mršavo kravo vprezajo, rejeno gladijo. Hm, po mojem bi morali oni največ plačati, ki najlažje zmorejo.

Oskrbnik. Prijatelj, vse še pride na vrsto; ko ne bo iz suhih dovolj dobiti, pa se bodo prijeli tolstih. Toda, vi ste žejni. Samo tole se še pomenimo. Župnika, njegovega brata Radovana in tega sina Mirka poznata, kajneda?

Albert. Prav dobro.

Oskrbnik. Nevarni ljudje so to. Od graščaka imam povelje, da jih na vsak način spravim s pota. Vama prepustim ta posel. Ko odide graščak, prej to noč — razumeta? — ali kadar moreta, jih kar na tihem odvedita v temnico. Drugo bom že prihodnjič poskrbel, da ne bosta več nemira povzročala. Pa mi povejta, ko bosta izvršila ukaz, da ne ostaneta brez zasluženega plačila. Zdaj pa pojdita z menoj, da se malo porazveselimo, zakaj mi smo rojaki med tem malovrednim ljudstvom. (Odidejo. Pred vrati dobe Željka.) A ti še čakaš. Semle notri stopi, precej pridem.

Dr. A. Breznik:

Zanimivosti iz našega štetja.

(Konec.)

Nad vse zanimivo je, da so bili podlaga našemu štetju prsti na rokah in nogah. Šteli niso samo na prste obeh rok, ampak tudi na prste obeh nog. Da je to resnično, nam kažejo stari jeziki v besedi za »20«; povsod pomeni ta beseda »o be desetici«, ne morda: dve desetici. Obe desetici — to se pravi: desetica prstov na rokah in desetica prstov na nogah. Tako pomeni latinsko viginti (iz tega se je naredila knjižna oblika: viginti) torej: obe desetici = 20. To

nam kaže tudi grška beseda za 20: *είκοσι*. Ta beseda se je pisala tako v knjigi, ali po raznih krajih Grške so govorili še po starem: *Ήξάτι*, kar natančno odgovarja latinskemu viginti (viginti). Prav to nam kaže še avestski in staroindski jezik (latinsko: genti, grško *κατι* je pa iz korena kmti, torej beseda ista kakor *έξαρών*, centum; isti koren je v vseh jezikih do 100; le primerjaj sam zase dalje od 20 do 100 v slovenskem, nemškem, latinskem in grškem jeziku!) Roke in noge so služile našim očancem za podlago štetja torej nekako tako, kakor prvim Ribničanom usta, da so vedeli, kako velike žlice naj primeroma izdelujejo.

»Od širokih ust so mero vzeli
in žlice delati začeli.«

Dasi je imel vsak naših prednikov po 20 prstov, je vendar štetje od 10 do 20 delalo mnogim preglavice, ker je bilo treba šteti menda na prste — nog. Čevljev takrat, ko so se učili šteti od 10 do 20 sicer še niso poznali in je na prste lahko vsak čas gledal, ali nekaj drugega je bilo! Kako naj se besede postavijo, da bodo dale drugačen pomen, kakor pri 20 do 100? Ugibali so veliko ali zediniti se niso

Chikago l. 1830.

mogli in tako se ravno pri tem delu štetja indoevropski narodi še danes ločijo. Stari Slovenec je štel tako: eden na deseto, dva na deseto, tri na deseto, to se pravi: eden, dva, trije prsti več kakor jih je na rokah (10); mi mlajši Slovenci smo pa iz tega naredili enajst, dvanajst, trinajst i. t. d. Ni pa tako štel stari German. Tam pomeni $11 = 10 + 1$ po vrhu; $12 = 10 + 2$ po vrhu. Sedanje *elf*, *zwölf* se je včasih glasilo *ain-lif*, *twa-lif*; *ain*, *twa* = 1, 2; *lif* pa pomeni: ostanek, nameček; kar se navrže ali po vrhu da. Tako pomeni torej: enajst = ena po vrhu. Ravno tako štejejo tudi Litavci, mali nam soroden narodič na Ruskopoljskem. Latinci in Grki si pa niso nikoli vzeli časa, da bi bili kaj mislili, kako naj se to šteje; zato so 1, 2, 3, 4... kar k številu 10 vezali: latinsko *undecim* (nastalo iz *unum-dicem*), *duodecim*, *tredecim*... pomenja: eden in deset, dva in deset... Enako pomeni grško: *ένδεκα*, *δώδεκα*, ena in deset, dva in

deset; od 13 naprej so pa tudi z veznikom vezali: *τρῆς καὶ δέκα* ... tri in deset.

Do 1000 ni torej v nobenem jeziku nove besede. Od 200 naprej so stotice kar šteli: dve sto, tri sto, štiri sto ... Enako imajo Nemci. Stari Latinci in Grki so jih pa zvarili v eno besedo: latinsko *centum*, ducenti 200, trecenti 300. Prav tako je grško *ἑκατόν* »ena stotica«, *δια-κάτιοι*, dve stotici. To se je spremenilo po pravilih grškega jezika v *κάσιοι*, kar so po več krajih res govorili ali v knjigi so besedo pisali tako: *κόσιοι*; enako *τριακόσιοι* 300.

Zanimivo je ime za 1000. Kdor je znal v tistih časih tako visoko šteti, je veljal za mogočnega učenjaka in še več je bil vreden tisti, ki je po toliko reči tudi imel. Veliko je bilo pa takih, ki se jim o tisočih še sanjalo ni; in med temi so bili tudi naši očetje. Vendar nas jih ni treba biti sram, ker tudi Nemci niso bili nič boljši, čeprav se danes tako povišujejo nad nas. Mi in pa stari Germani smo bili v primeri z Grki, Latinci in Indijci uboge pare! Oni so bili gospodje, ki so se za 1000 v pravem času pobrigali in naredili zanj besedo, ki jim še danes dela čast in bo vedno živela. Ta slavna beseda se kliče po grško *χίλιοι*, ki jo pozna vsak samosrajčnik in jo nekoliko popačeno rabi sedaj kot »kilo«; istega korena je latinsko *mille*, nastalo iz *mi-χίλιοι*, kar pomenja »en tisoč«. Iz tega korena imajo svoj tisoč tudi Indijci. Zdaj pa pogledjmo našo in nemško besedo za 1000. Beseda se je nekdanj glasila: *tus-komtja*, iz česar so zveržili Nemci svoj Tausend in mi svoj tisoč. In kdo izmed vas ne bo uganil, kaj pomeni komtja? Vsak če le malo besede premeta: *konta*, *kati*, *kentum*, *kmtom* ... , bo vedel, da je to ista beseda kakor za 100. In res je to! Tisoč, tausend pomeni: množica stotic, cel kup stotic. Iz te besede odseva pravo beraštvo naših in nemških očancev, ker se jim vidi, da niso nikoli šteli po tisočih, kakor njih bogata grška, latinska in indijska žlahta, temuč samo po stoticah. In če so jih imeli deset skupaj, so mislili, da se jim pred stoticami že kar tema dela in so jih imenovali »množica stotic«! To je bila še »zlata« doba!

Kakor iz tega vidimo, niso naši in nemški očaki nikoli prišli čez število sto. To je bila najvišja številka, do katere so se še povzpeli. Grki, Latinci in stari Indijci pa so prišli že do tisoča, ali tukaj se je tudi njim ustavilo in niso vedeli više. Kar so pozneje potrebovali števil, ki so te presejala, so jih opisovali s pomočjo stotic in tisočic. Ako bi bili potrebovali že v starodavnih časih visokih števil, bi jim bili tudi imena dali, kakor manjšim. Ker pa so taka števila nastala pozneje, niso dobila pravih imen, ker je jezikovna moč že opešala.

Prof. L. Arh:

Literarni pogovori.

(Dalje.)

V trdnem zaupanju.

(Spisal S. B. — Konec.)

Val ljudstva jo je odvlekel od oltarja, od daleč prosi še vedno in povzdiguje oči k Mariji. In glej! Ali se ni božji Materi razjasnil obraz, ali je ni pogledala s pogledom, ki je govoril: uslišana si!

Hvala ti, o Marija, hvala ti stotera, tisočera hvala ti!

Obhajilni zvonček je zazvonil. V ponižnosti sprejema ljudstvo sveto obhajilo in daruje odpustke za svoje drage. Tudi ženica pristopi, ponižno sprejme sveto telo in prosi Jezusa za svojega sina.

Zazvoni poldne; cerkev se ne izprazni, ljudem ni na misli telesna hrana; milost in dobrota nebeške Matere jih obseva, da pozabljajo na hrano. Če se eden umakne izpred oltarja čudodelne Matere, pristopijo trije drugi.

Pred cerkvijo kupujejo podobice, svetinjice, da jih ponesejo dragim na dom. Oh, kako rada bi tudi ona ponesla svojemu sinu svetinjico čudodelne Matere, mu jo pripela na vrat, da bi ga varovala toda ne bi je hotel sprejeti, smejal bi se in rekel, da so to prazne in zastarele navade.

Pa vseeno! Marija ga bo spreobrnila, Marija bo gotovo uslišala njeno molitev, sprejel bo svetinjico, saj ni mogoče, da bi jo odklonil, ker je tako vneto prosila in molila zanj!

Starka kupi svetinjico in jo nese v zakristijo, da jo blagoslovijo, plača tudi za eno sveto mašo pred Marijinim oltarjem, vse za spreobrnjenje sina.

Drugi ljudje posedejo okoli gostilniških miz, ona si poišče v hladu prostorček, razvije zavitek in vzame kos črnega kruha. To je njeno kosilo, njena hrana na celem romanju. Ni šla na daljno romanje, da bi se razvedrila, za sina, za njegovo spreobrnjenje je prišla prosit, in že tedaj, ko je storila obljubo, da gre na Brezje, se je zaobljubila, da se bo celo pot preživela le s črnim kruhom.

O, ko bi sin vedel vse to, ko bi čul njene goreče vzdihne in prošnje, ko bi videl vdanost, gorečnost in pobožnost in trdno zaupanje svojega ljudstva do nebeške Matere!

Trd kot kamen bi moral biti tisti slovenski sin, kateremu se ne bi srce omehčalo, ko bi gledal svoje tovariše, svoje ljudstvo v njegovi gorečnosti in trdnem zaupanju do Marije, trd kot kamen in zakrknjen do skrajnosti, če ne bi tudi on upognil kolena in poljubil svete zemlje, če se ne bi tudi njegovo srce z zaupanjem obrnilo do Marije, ko gleda svoje ljudstvo, kako potolaženo in z zaupanjem in s trdno vero nasičeno odhaja od svetišča.

Srečni tisti, ki čutijo s svojim ljudstvom, ki ga umejejo, ki vedo, odkod jemlje vso svojo moč, ves svoj pogum, ves svoj odpor proti

viharjem! Srečni tudi tisti, ki imajo svojce, da prosijo za nje pri nebeški Materi, ker po njih priprošnji bo tudi njim izprosila Marija milost, da bodo spregledali in začutili isto blaženost, isti sladki mir in zadovoljnost, katero čutijo tisti, ki se klanjajo pred Marijo.

Čas odhoda je!

Še enkrat pohiti vse v cerkev, da vzame slovo od Marije, še enkrat ji priporoča vse svoje križe in težave, še enkrat jo prosijo, naj jih milostno usliši.

Svete pesmi prepevaje se razhajajo, se ozirajo nazaj na sveti kraj. Težka je ločitev in lahka obenem! Mir, sveti mir vlada v srcih vseh, trdno zaupanje, da bodo uslišani, jim daje mir.

Lahko in svečano je človeku pri srcu, ko gleda te ljudi; tu sprevidi, na tem svetem kraju spozna, odkod jemlje naše ljudstvo vso svojo moč, vse svoje sile, ves svoj pogum in odpor proti vsem viharjem, ki ga hočejo omajati in ukloniti.

Da, da, v trdnem zaupanju do Boga, do svoje nebeške priprošnice smo zmagovali, zmagujemo in bomo zmagovali!

Že v predzadnji številki sem na kratko omenil, zakaj da mi je ugajal spis »V trdnem zaupanju«, ki je natisnjen v »Mentorju«. Všeč mi je bila snov, ki si jo je pisatelj vzela. Brezje, po širni slovenski zemlji znana božja pot, pač zaslužijo, da jih opiše spretno pero. Tu se res vidi lep kos narodovega življenja. A opisati se mora to življenje tako, kakor je v resnici. Pisatelj se mora utopiti v ljudsko dušo, ki prihaja s trdnim zaupanjem prositi pomoči svoje Matere ali se ji pa zahvaljuje za izkazane milosti. In to je hotel doseči naš pisatelj po zgledu velikega Sienkiewicza, ki je mojstrsko opisal poljske Brezje, častitljivo Čenstohovo.

Mimogrede naj omenim, da so nam romanja na razna božja pota prav lepo opisali Jurčič: »Slovenska božja pot«, Erjavec: »Jedna noč na Kumu«, in Fran Maselj-Podlimbarski: »Kako sem prvokrat romal«. Te spise omenjam zato, ker so dijakom gotovo znani. Pri-povedujejo tako prijetno, kramljajo tako po domače, da se človeku zdi, da pripovednik doživlja sam vse, kar opisuje in pripoveduje. Nehote vzklikne bravec. »Šaj je res tako! Tudi jaz sem vse to opazoval, ko sem bil na božji poti.«

Zakaj omenjam vse to? Ker bi rad izpregovoril nekaj o snovi, o materiji, ali če hočete, o vsebini.

Če rečeš dijaku, naj poizkusi kaj napisati, ti odgovori z vprašanjem: Kaj ali o čem naj pa pišem? In prav je odgovoril. Krojač mora tudi imeti poprej sukno, preden začne delati obleko, črevljar usnje, kovač železo, slikar platno, kipar marmor itd. Tvarine ali snovi je treba najprej. A kaj mi pomaga še tako lepa in dragocena tvarina, če pa ne vem z njo kaj početi. Daj črevljarju kos najlepšega kararskega marmorja: ali moreš zahtevati, da ti naredi belveder-

skega Apolona? Krojaču ne boš dal delati stolov in mize, kovaču pa ne obleke. Zakaj ne? Ker veš, da vsak zna le to, česar se je učil. »Le črevlje sodi naj kopitar!«

Tvarine je torej treba pred vsem, potem pa učenja in vaje, kako obdelati tvarino. Ko to razumeš in znaš, moreš narediti kaj lepega.

»Kje naj pa jemljem tvarino in odkod in kako naj jo obdelam?« vprašuje marsikdo.

Ko pride učenec k svojemu mojstru, da bi se izučil rokodelstva, mu ne bo mojster na dolgo in široko pripovedoval in razlagal, češ to orodje je nastalo v tem in tem stoletju itd., temveč mu bo kar rekel: »Pridi sem in glej pazljivo, kako delam!« Ko učenec nekaj časa gleda, mu da mojster lepega dne orodje v roko in mu reče: »Poizkusi narediti to-le malenkost. Če se ne obnese prvikrat, poizkusi drugič in tretjič.« Tako delajo in poučujejo pametni mojstri. Seveda, če ne gre učencu kar nič izpod rok, mu slednjič mojster prijazno reče, naj gre drugam, da ni za to rokodelstvo. In pameten dečko ga bo ubogal.

Zelo me je veselilo, ko se je oglasilo toliko navdušenih »pisateljev« in »pesnikov« — oziroma takih, ki bi radi postali — in poslalo deloma še precej, bolj ali manj dobrih spisov ali pesmic, da bi jih ocenil in če mogoče tudi priobčil v »Mentorju«. (Samo nepočakani so nekateri. »Kar v prihodnji številki jih priobčite, oziroma ocenite,« pravijo. Le brez skrbi! Vse bo prišlo polagoma na vrsto. Malo potrpljenja prosim, saj ga moram tudi jaz imeti z marsikom.) Prav tako kakor Prešernov učenec:

Prijatelj! uči mene pisarije:

Kako in kaj vseč se Kranjcem poje.

Tvarino ste si večinoma izbrali dobro, tako, ki je prikladna vašim letom. — Tu naj omenim nekaj splošnega. Nekateri ubirajo v svojih pesmicah strune, ki mi nikakor niso vseč. Kaj bi mladenič slovenski samo zdihoval, pretakal solze in točil solze za izgubljeno srečo. To ni prav in ni zdravo in ni lepo. Kaj bomo rekli o mladeniču, ki se vedno kremži, ki tarna in samo zdihuje pri vsaki mali nepriliki? To ni mladenič, zdravi slovenski fant! Če bočeš dobiti lepo in sebi primerno tvarino, slov. mladenič, odpri oči in srce in ozri se po krasni svoji domovini. Bog nam jo je dal tako lepo, tako čudovito bogato prirodnih lepot, da nehote padeš na kolena na tej sveti zemlji in rečeš: »Zahvalim se Ti, vsemogočni Stvarnik, da sem rojen v krasni slovenski zemlji!«

To zemljo, domovino svojo, opazuj in občuduj z odprtimi očmi in mladeniško navdušenim srcem. Oznanuj njeno lepoto v vzvišenih besedah svojim rojakom, da jo bodo tudi oni vzljubili in cenili, kakor zasluži, da je ne bodo veselega srca zapuščali in hiteli v mrzlo tujino, za nas za vedno izgubljeni.

Opazuj naše dobro, še nepokvarjeno ljudstvo v vsem njegovem bitju in žitju. Pripoveduj mu o starih šegah in navadah in ga poučuj, da ni vse dobro in lepo, kar prihaja iz tujine. O, koliko pristno svojega smo že izgubili! Uči se od ljudstva, ki v svoji nadarjenosti napreduje, da je veselje, a ki se tudi krčevito drži starodavnih, od dedov in očetov podedovanih častitljivih običajev. Ne norčuj se iz njih, ki si šele malo pogledal po svetu in malo pobrskal po knjigah. To kaže le omejenega, zato seveda nadutega duha, ki meni, da je modrejši, nego stoletja stare naprave. Uživi se v ljudsko dušo, po tujem vplivu še nepokvarjeno. Ostani domač med domačimi in srečen boš.

Tako so delali naš Erjavec, Jurčič, Levstik. V tem duhu dela tudi naš F i n ž g a r, čigar sliko imaš v današnji številki. Drugega ne rečem, kakor samo to: Vzemi in beri, ne enkrat, temuč desetkrat in še desetkrat. Pri teh mojstrih se uči izbirati tvarino!

A. B. »V gozdu« mi ni všeč. Kdo se bo kremžil v krasnem gozdu? Pustite vendar tisto nenaravno, prisiljeno »tiho žalost«, »tiho, sladko žalost«. Fant bo glasno zaukal v zelenem gozdu in se bo le razveselil, da je zopet enkrat v vedno krasni božji naravi. »V planine«, »Drobna pesmica«, »Mrak« — škoda papirja. Snov ste izbrali neprikladno. Pač pa naslednje pesmice! Prav razveselil sem se jih. Pač spominjajo deloma na Jenka (I.), Aškerca (II.) in Zupančiča (III.), a so vendar čedne in za začetnika prav dobre. Vspodbudo Vam in drugim naj jih prinese »Mentor«. Da se kmalu zopet vidiva!

Pomladna motiva.

I.

Kar čez noč je prišla! —
Polja so vzdrhtela
v svetem hrepenenju
pod nebo ...

V zemlji se zganila
zlata so semena
in na dan priklile
mlade so kali.

Vse naenkrat vstalo,
vse se je zbudilo —
tudi v duši moji
zdaj pomlad brsti ...

Jesen, tiha jesen
nade zakopala,
a pomlad vdihnila
novih jim moči ...

II.

Preoral je njivo
kmetič dobre volje,
posejal je zrna
zlata v sveto prst.

»Bog jim daj življenja ...«
In v nevidnih kapljah
raz nebo rosil je
božji blagoslov.

Tudi jaz oral sem,
posejal sem njive —
ali kaj v prihodnje,
kaj bom, kaj bom žel? ...

Bože! moje njive,
nade blagoslovi
in jim daj življenja
sveti blagoslov ...

Pomladna pesem.

Kaj je niste videli,
ko je skozi gozde šla
in je koše polne cvetja
s smehom stresala?

Gozdi, gaji zašumeli,
in škrjanček je zapel,
tiho, lahko in božaje
vetrič južni je zavel.

Zvončki pod zeleno goro
so zazvonili,
pod poljubi mehkih sapic
k tlom se sklonili.

In vijolice ponižne:
— Bog daj dober dan...
so pogledale iz zemlje
sred poljan.

In še jaz grem vun na solnce,
v jasen, božji svet —
naj veselje v dušo mojo
zdaj zasije spet...

Prof. dr. Anton Ratajec:

Zrak.

(Konec.)

V zraku je, kakor smo videli, komaj 0,85% vodenega hlapa. In že ta zadošča, da dežuje cele dneve in tedne, ako se hlap vsled mrzlih vetrov ohladi in zgosti v tekočo vodo. Ta izguba v zraku se nadomešča z drugim parom, ki izhlapeva medtem v gorkejših krajih. Odkod pa se nadomešča kislec, ki ga ljudje in živali neprenehoma vdihavajo, ki se venomer porablja pri najrazličnejših kemičnih procesih v prirodi? Mislili bi, da se bo radi tega zrak sčasoma izpremenil, da bo v njem vedno manj kisleca, brez katerega ni življenja. Toda najvestnejša preiskavanja kažejo, da je zrak povsod — zunaj na prostem — sestavljen iz istih sestavin in v istem razmerju na jugu in na severu, na suhem in na morju, na gorah in v dolinah. Kakoršen je zrak danes, tak je bil vedno, kakor daleč nazaj v preteklost sega naše znanje. Da se zrak tudi zanaprej ne bo izpremenil, za to skrbi narava sama.

Ljudje in živali z zrakom vdihavajo kislec, izdihavajo pa nečist zrak, v katerem je nekako 150krat toliko oglenčeve kisline, kakor v čistem zraku. Odrasel človek izdiha na dan približno 1 kg oglenčeve kisline, pri napornem delu celo $1\frac{1}{2}$ kg. Kislec, ki ga vdihavamo z zrakom, prehaja po pljučih v kri, ki ga vodi od tod po celem telesu. Na tem potu se spaja z oglencem, ki s hrano prihaja v telo, v oglenčevo kislino. Ta se s krvjo vred vrača nazaj v pljuča in prehaja od tod z dihanjem v zrak. V živalskem telesu se torej kislec porablja, oglenčeva kislina pa proizvaja. Poleg tega se oglenčeva kislina tvori v pečeh in svetilkah ter uhaja v zrak. Oglenčeva kislina nastaja povsod, kjer gnijó in razpadajo organska telesa. Mnogo oglenčeve kisline prihaja v zrak tudi iz ognjenikov in zemelj-

skih votlin. Potemtakem bi moralo biti v zraku vedno manj kisleca in vedno več ogljenčeve kisline.

Toda kar je v zraku ogljenčeve kisline preveč, jo porabijo rastline. Rastlinske celice jo razkrajajo pod vplivom solnčnih žarkov v kislec in oglevec. Kislec odvajajo nazaj v zrak, oglevec pa uporabljajo za svojo rast. Rastlinstvo tedaj skrbi za to, da najvažnejše sestavine zraka ostajajo vedno v pravem ravnotežju. V glavnih življenjskih potrebah sta živalstvo in rastlinstvo tesno vezani drugo na drugo.

Dušec je indiferenten plin; v zraku je ponajveč zato, da razredča kislec, ki bi bil sicer radi svojih silnih učinkov nevaren. Dušec in amonijak nastajata povsod, kjer razpadajo živalska in rastlinska telesa. Solitarna kislina se tvori v zraku iz vodenca, dušca in kisleca vsled električnih isker, ki ob nevihtah švigajo po njem.

Odkod pa so prišli ali odkod prihajajo v zrak v novejšem času odkriti elementi? Njihov izvor moramo iskati v neorganskih sestavinah zemlje.

Da se razni plini nahajajo v rudninah in kamenih, je že davno znano. V apnencu, ki tvori cela gorovja, se nahajajo neizmerne množine ogljenčeve kisline. V novejšem času so spoznali, da se plini nahajajo tudi v raznovrstnem kamenju, ki je nastalo iz ohlajene in strjene lave, ki so jo izbruhali vulkani. Ako se tako kamenje razbeli v brezračnem prostoru, se iz njega izloči zmes različnih plinov, zlasti vodenca. Ker se to kamenje na zraku neprenehoma razkrajaja, se dviga prosti vodenec v zrak.

Helij je bil znan, še preden so ga zasledili v zraku.

Ako svetlobo razžarjenih plinov razkrojimo s stekleno prizmo, se v njihovem spektru pokažejo barvne proge, po katerih se plini lahko ločijo drug od drugega. Ako pa žareč plin proseva bela (n. pr. solnčna) svetloba, se na mestu barvnih črt njegovega spektra pokažejo temne proge. Tako ima solnčni spekter temne proge, ki se popolnoma ujemajo s svetlimi progami spektrov raznih plinov.

Pri solnčnem mrku leta 1868. so našli v spektru solnčnega roba temno črto, ki se ni ujemala z nobenim znanim elementom na zemlji, in so ga zato imenovali helij (hélios, solnce). Leta 1891. je ameriški kemik Hillebrand iz različnih svetlic (uranovih sulfidov) izločil plin, ki ga je imel izprva za dušec, pozneje pa za argon. Ramsay pa je dokazal, da je ta plin helij. Ko ga je namreč razredčil in razžaril se je v njegovem spektru pokazala v rumeni barvi intenzivna črta, ki se je popolnoma ujemala s helijevo progo v solnčnem spektru. Helij tvori torej z omenjenimi rudninami kemične spojine, iz katerih se da izločiti, ako jih razbelimo.

Rudnine, ki smo jih ravnokar omenili, so primeroma zelo težke. Njih specifična teža znaša 7 do 9. Povprečna gostota zemlje je preračunjena na 5,5, dočim znaša gostota kamenja na njeni površini

komaj 3. Iz tega moremo sklepati, da so te svetlice prišle globoko iz zemeljskega osrčja ob raznih vulkanskih izbruhih na njeno površje. Globoko v zemlji, kjer se nahajajo v večji množini, jih voda razkraja in iz njih izločeni helij uhaja po ognjenikih in s parom vročih studencev v zrak.

Kar skoro gotovo velja za helij, isto velja najbrže tudi za druge zračne sestavine: argon, neon, kripton in ksenon.

Drobiž.

Rešitev ugank v 6. številki »Mentorja«.

1. V prvi uganki ti je bilo poiskati latinsko besedo s tremi zlogi, od katerih vsak zase tudi nekaj pomeni. Prvi zlog pove, koga vsak najbolj ljubi, namreč »se-«, (samega sebe). Drugi zlog sicer sam nič ne pove, toda rabimo ga, da vežemo z njim dva ali več zanikanih stavkov. Zapomniyo naj si ga dobro zlasti tisti dijaki, ki »in ne« radi prevajajo z »et non« namesto pravičnega »nec« (neque). Tretji zlog pomeni stvar, ki se rabi pri svetih obredih, namreč »tus« (kadilo). Vsi zlogi skupaj dajo besedo »senectus«, ki so jo, kakor vemo, stari res dosti bolj spoštovali, kakor naša doba.

2. V drugi uganki iščemo besedo, ki ima 9 črk; da nam je laže ugibati, pove uganka, da se istih 9 črk nahaja tudi v besedah »cita felis« (urna mačka) in da je beseda, ki jo iščemo, zlasti v nebesih znana. Po teh podatkih ni bilo težko uganiti, da je ta beseda »felicitas«.

3. Tretja uganka je pravzaprav matematična naloga. Če zaznamujemo število jabolč, ki jih je natrgal Peter, z x in onih, ki jih je natrgal Pavel, z y , nakažemo lahko sledeči dve enačbi:

$$\begin{aligned} x + 2 &= 2 (y - 2) \\ y + 3 &= 3 (x - 3) \end{aligned}$$

Če enačbi izpeljemo, dobimo za $x = 6$ in $y = 6$. Torej je natrgal Peter šest in Pavel tudi šest jabolč.

Vse uganke so prav rešili: č. gospod M. Ahačič, kurat v Trnju; J. Barle, I. Pivek, J. Šoklič, šestošolci in M. Planinšek, Fran Ks. Presetnik, petošolci in X. v Št. Vidu ter Jožef Makuc, četrtošolec v Gorici.

Rešitev risarskih ugank zadnje številke. Narisati je bilo treba v dveh

potezah: 1. vojaka, ki za obzidjem na straži stoji. Nariše se samo vrh zidu, iznad katerega je videti bajonet, torej:

2. psa, ki okrog vogla leti. Nariše se rob vogla, ob njem pa rep psa, ki se je že za voglom skrnil in mu je videti samo še rep, torej:

3. ubogega popotnega človeka, ki je v vodo skočil. Nariše se vodoravna črta, ki pomenja vodo, nad njo se vidi palica, ki je znamenje popotnega človeka. Morebiti bi kdo ugovarjal, da je znamenje popotnega človeka tudi cula, ki bi jo moral na bregu pustiti, preden je v vodo skočil. Ali le pomislite, ko bi bil mož culo nosil, bi bil imel tudi kaj notri in bi potem ne bil v vodo skočil. Nariše se:

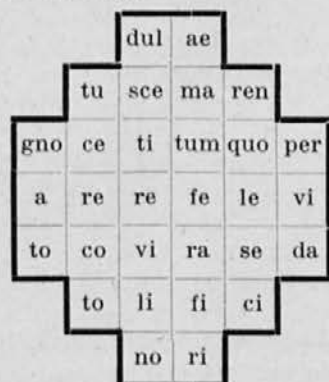

Prav so jih rešili: J. Lavrenčič, Vrhpolje pri Vipavi; dalje šestošolci: J. Barle, Jakob Šoklič, Ivan Pivek, petošolec: Fran Presetnik, četrtošolec Jan. Cerar in drugošolec M. Zajec, vsi iz Št. Vida. Dalje osmošolci: Iv. Fabijan, Fr. Koblar, Iv. Dežela, Anžič, I. Vindišar; sedmošolci: Iv. Kalan, Jos. Klemenčič, A. Tomè, šestošolca: Ivan Pirkovič, M. Malešič. G. P.

Uganki:

1. Res volat in silvis nigro vestita colore; Si caput abstuleris, res erit alba nimis.
2. Sestavi iz sledečih črk znan latinski pregovor: **a e i i n n o r s t v v**

3. Saltus equinus.

Zloge zveži v besede; pri tem pa moraš skakati od zloga do zloga, kakor skakač (konjiček, equus) pri šahu. A. Koritnik.

Uganke za risarje. Narišite v eni potezi kačo, ki je, vteknivši svoj rep v usta, samo sebe pogoltnila.

Rešitev uganke in imena rešilcev prihodnjč.

Zgodovinske anekdote. Zbira profesor dr. V. Šarabon.

Turenne in služabnik. Turenne (eden prvih francoskih vojskovodij izza Ludovika XIV., 1611—1675) je stal ob hudi vročini pri oknu svoje predsobe, odet s kratkim belim plaščem in pokrit s čepico. V sobo stopi mlad kuhinjski pomagač. Sodeč po obleki, misli da stoji pred njim njegov prijatelj Jurij, s katerim sta si bila jako dobra, zato se približa generalu od zadaj ter mu priloži s svojo ne baš lahko roko prav krepko zaušnico. General se obrne in strežaj vidi obraz svojega razjarjenega gospodarja. Ta pa pade na kolena in pravi: »Gospod, mislil sem, da je Jurij«. »Tudi če bi bil Jurij, bi ga ne smel tako hudo udariti,« zakriči Turenne.

Bomba. Nekega dne je narekoval Karol XII. (švedski kralj, 1697—1718) svojemu tajniku pisma. Naenkrat prileti na hišo bomba, prodre streho in se razpoči poleg kraljeve pisarne. Slučajno ni priletel noben drobec v sobo, akoravno so bila vrata odprta. Pisarna ni mnogo trpela, ker je bila vzdana v debeli mestni zid, a pok in hrušč je bil tak, da je padlo tajniku od strahu pero iz rok. »Kaj pa vam je,« ga vpraša kralj, »zakaj pa ne pišete?« Tajnik ne more drugega spregovoriti kakor: »Bomba.« »Kaj to,« se za-

čudi Karol, »kaj pa ima opraviti bomba s pismom, ki vam ga narekujem? Nadaljujte!«

Zna nje. »Kako je to, da toliko znate?« je vprašal nekdo mladega Napoleona. »Ker vedno mislim,« je bil resni odgovor.

Karol XII. in grenadir. Ko je jezdil Karol XII. pri Lipskem na sprehod, mu je prišel naproti saksonski kmet in ga prosil, naj kaznuje grenadirja, ki mu je kosilo ukradel. Kralj pokliče vojaka in ga vpraša osorno: »Ali je res, da si temu kmetu kosilo ukradel?« »Res je, a s tem mu nisem naredil toliko zla, kakor Vi saškemu kralju, kateremu ste vzeli celo kraljestvo, dočim sem jaz vzel kmetu samo enega purana.« Kralj se začudi drznemu odgovoru, a se takoj potolaži, dá kmetu deset cekinov, vojaku pa reče: »Pomisli, če sem jaz vzel kralju Avgustu saško kraljestvo, da ga nisem obdržal zase, Ti si pa purana sam pojedel.«

Čarjeva beseda. Čar Pavel (1796—1801) je pri vojaških vajah opazil, da sedi neki častnik jako nerodno na konju. »Pojdite domov in obdelujte svoje polje, Vi niste za vojaka,« veli Pavel. »Veličanstvo, jako rad bi obdeloval polje, a nimam prav nikakega premoženja,« odgovori častnik. »Kar sem rekel, sem rekel,« pravi čar. Drugi dan pokličejo častnika v vladarjevo pisarno in mu izroče listino, v kateri mu čar podeljuje veliko kmetijo. Razume se, da je konja rad zamenjal za novo posestvo.

Strah pred vodo. Ko je bil Napoleon star dve leti (1771), so ga dali krstiti. Boter ga je držal nad krstnim kamenom, a deček se je upiral na vso moč, brcal z nogami, mahal z rokami in hotel poklekniti z drugimi vred pred oltar. Ko ga je duhovnik hotel poškopiti z vodo, je mladič zavpil: »Ne me zmočiti.« Želje mu seveda niso mogli spolniti.

Slika. Neki jako nadarjen francoski slikar je potoval po Provinci (Provansi, v južni Franciji). Prišel je mnogo v dotiko s kmeti in videl, da se radi dajo slikati, da pa kaj neradi plačajo. Obedoval je v malovaški gostilni in se razgovarjal z vaškimi mogotci. Eden njih ga prav prijazno vpraša, če ga hoče naslikati, nakar mu slikar pritrdi. Ko je bilo delo dovršeno, prinese umetnik sliko, po kateri seže kmet z velikim veseljem; a mladi

Francoz mu pravi: »Stane pet frankov.«
Vaščan hitro umakne roko, slikar pa podobno. Na vprašanje kmetovo, kaj bo naredil z njo, ko vendar zanj nima nobenega pomena, odgovori umetnik: »Obesil jo bom v svojo sobo in pod Vašo osebo zapisal: Ni vreden pet frankov.«

Nejevoljen vsled odgovora seže kmet v žep in plača zahtevanih pet frankov.

Kratka zgodovina esperanta. Izumitelj je dr. L. Zamenhof, ki živi sedaj v Varšavi. Rojen je bil v Białystoku dne 15. decembra 1859. V tem mestu živé poleg Rusov tudi Poljaki, Nemci in Judje, ki se niso mogli med seboj razumeti, kar je bilo povod mnogim sitnostim in neprilikam. To ga je dovedlo do misli, kako podati ljudem skupen, mednarodni jezik, ki bi ga vsi razumeli. Esperanto je bil že leta 1878. v teoriji dovršen, toda Zamenhof ga ni hotel objaviti, dokler ga ni praktično preskusil. In res, osem let ga je vedno pilil. Sam pripoveduje, kako je neprestano popravljal in brusil svoj novi jezik. Naposled je izdal leta 1887. prve esperantske učne knjige. Takrat, ko je zagledal esperanto luč sveta, je še rojil po glavah mnogih svetovni jezik volapük. Svetovni jezik volapük (vol = svet, pük = jezik) je izumil župnik Iv. M. Schleyer, ter stopil ž njim med svet leta 1878., kakor pravi sam, »um namentlich Studierenden, Reisenden und Kaufleuten eine Zentnerlast von schwierigen und zeitraubenden Sprachstudien abzunehmen«.

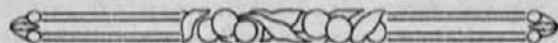
Leta 1885. je doživela Schleyerjeva slovnica 5. izdajo, nato pa je kmalu vse skupaj zaspalo. Volapük je zamrl, pa z njegovo smrtjo je bil zadan hud udarec tudi ideji umetnega jezika sami. Mnogi so trdili, da je ta neuspeh neovrgljiv dokaz, da je nezmislno misliti na mednarodni umetni jezik. Esperanto je moral torej nastopati trnjevo pot predsodkov, in dr. Zamenhof se je moral dolgo boriti preden je slednjič premagal nasprotnike,

Prvi esperantisti so bili Rusi in Švedi, tem se je pa pridružilo še nekaj Nemcev. Leta 1889. je začel izhajati prvi esperantski list. Tiskali so ga na Nemškem, naročniki so bili pa večinoma Rusi. Izhajal je do l. 1895, ko mu je ruska vlada zaprla pot

čez mejo, zato ker je dopisoval vanj L. N. Tolstoj.

Prvi list je torej zaspal, in razširjevanje jezika prenehalo. Kmalu pa je izšel nov list, imenovan »Lingvo internacia«, in sicer na Švedskem. Prevzel je težavno nalogo, razširjevati esperanto, ki je ostal do l. 1900. še v mnogih evropskih deželah nepoznan. — L. E. (Dalje.)

Naše slike. F. S. Finžgar (str. 147), naš najodličnejši sotrudnik, je eden izmed tistih srečnih pisateljev, ki morajo biti vzor slovenskega pripovedništva. V njem se družijo vse lastnosti, ki ga delajo velikega pisatelja: izredna nadarjenost, visoka izobrazba in intenzivno študiranje predmetov, ki spadajo v okvir njegovih del. Rojen je bil l. 1874. na Breznici, kjer je tekla zibelka tudi Prešernu, ki ni samo Finžgarjev rojak, temuč tudi daljni sorodnik. — Vierwaldstättsko jezero (str. 151) v Švici zavzema 115 km² površine. To jezero leži med švicarskimi kantoni Schwyz, Uri, Unterwalden in Luzern. Gori Pilatus (2133 m) na zahodu in Rigi (1800 m) na severovzhodu tega jezera nudita prekrasen razgled po okolici do Bernskih Alp. Ob tem jezeru so sklenili prvi trije švicarski kantoni večno zvezo leta 1291. zoper vsakega tujega nasilnika. — Čikago l. 1830. (str. 158). Nobeno mesto se ne more ponašati s tako nenavadnim napredkom kakor Chicago (izg. Šikago) v severno-ameriških Združenih državah. Chicago leži na jz. koncu Michiganskega jezera. Po prekopu je mesto zvezano z Missisippijem, drugi promet pa oskrbujejo številne železnice. Chicago je imelo v l. 1831. samo 100 prebivalcev, l. 1850 že 30.000 1880 503.000, 1890 že 1.100.000 in sedaj je z 2½ milijoni drugo mesto v Ameriki. Površina mestnega ozemlja znaša 495 km². Chicago se ponaša z obrtnijo (izdelovanje jekla, strojev, železničnih vozov, posebno pa z izdelovanjem konserv iz mesa, Vsako leto pride tja na trg 3—4 milj. goved, 7—8 milj. prešičev, 3—4000 milj. ovac in 100.000 konj. Skoraj ¼ te živine zakoljejo in meso daleč na okrog razpošljejo. Vvažajo sukno, platno in porcelan, izvažajo pa živino, meso, železo, premog, sladkor, moko, bombaž in smodke.

Julija Štor, Ljubljana

Prešernova ulica št. 5.

Največja zaloga čevljev

za gospode, dame in otroke. Športni čevlji iz najbolj slovitih tovarn. Pravi goiserski gorski čevlji.

**Prva slovenska veletrgovina
z železnino in s poljedelskimi stroji**

Fr. Stupica, Ljubljana

Marije Terezije cesta števil. 1

priporoča bogato zalogo raznovrstne železnine, stavbnih potrebščin, sani, izvrstnih drsalik, motorjev, železnih blagajn itd.

Najnižje cene in solidna postrežba!

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavbnega odbora za zidanje nove cerkve v Šmihelu pri Žužemberku, da je gospod

Rajko Sušnik, umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi snajeti novih oken, kraano in umstno v gotškem slogu, v splošno zadovoljnost in po zmerni ceni ter je zato v svoji stroki vreden najboljšega priporočila.

Za stavbni odbor:

V Šmihelu, 12. avg. 1909.

Frančišek Gahršek, župni uprav.

Trgovina oljnatih barv, firnežev in lakov ter vseh v to stroho spadajočih predmetov.

Brata EBERL slikarja napisov, pleskarska mojstra
Miklošičeva cesta 4, naspr., „Uniona“.

Prporočata se pred. duhovščini in p. n. občinstvu v vsakem oziru kot priznana solidna tvrdka.

Knjigovoznica „Katol. školskega društva“
v Ljubljani se prporoča

v izvršitev vsakovrstnih knjigovozških del.

Kupčincem znanen pošten. — — Solidno delo, zmerna cena.

Luka Vilhar, urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica šte. 4

prporoča predastiti duhovščini in občinstvu svojo veliko in bogato zalogo priložnostnih daril
kot ure, verižice, uhane, zapestnice po najnižjih cenah. Za solidno in točno postrežbo se jamči.

Ivan Kregar pazar in izdelovatelj cerkvenega orodja in
posode, Ljubljana, Elizabetna cesta šte. 3

se prporoča v izdelovanje vsakovrstne cerkvene posode in orodja iz kakovostne kovine po vzorcih ali po lastnem načrtu v poljubnem ali ga. Stara posoda popravi in prenovi, posebni in pozlati vse po priznani najnižji ceni.

Nizke cene!

Prporoča se

Velika zaloga

trgovina s klobuki in čevlji

Ivan Podlesnik ml., Ljubljana, Stari trg št. 10.

V zalogi ima tudi
televadna čevlje,
hlače, srajce, čepice,
pasove, značke za uniforme.

Prodajalna „Katol. školskega društva“ (H. Nieman) v Ljubljani

prporoča svoje bogato zalogo

šolskih in pisarniških potrebščin,

kaker: raznovrstni papir, zvecke, naleze, razne zapisalke, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, pisala, radirke, črnilo, gumol, tintnika, ravnila,
trikota, šestila, barve, šopiše, raznovrstne razglednice in devocionalije.